

GRAD DUBROVNIK

S T R A T E G I J A

**izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom
Grada Dubrovnika za razdoblje od 2015. do 2020. godine**

Dubrovnik, rujan 2015.

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	3
2. Pravni okvir.....	5
3. Izvješće o provedenim mjerama i aktivnostima Strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika za razdoblje od 2009. do 2013. Godine.....	8
4. Podatci o osobama s invaliditetom u gradu Dubrovniku.....	16
5. Područja djelovanja	
5.1. Obitelj i život u zajednici.....	21
5.2. Odgoj i obrazovanje.....	24
5.3. Zdravstvena zaštita.....	27
5.4. Socijalna zaštita.....	29
5.5. Mobilnost, pristupačnost i prijevoz.....	32
5.6. Zapošljavanje, rad i profesionalna rehabilitacija.....	35
5.7. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja.....	39
5.8. Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti.....	41
5.9. Istraživanje i razvoj.....	44
5.10. Sudjelovanje u kulturnom životu, razonodi i sportu.....	46
5.11. Civilno društvo.....	48
6. Završne odrednice.....	50

1. UVOD

Uvažavajući specifične potrebe osoba s invaliditetom i oslanjajući se na dosadašnje rezultate postignute u ostvarivanju potreba osoba s invaliditetom, kao i suradnju s udrugama koje okupljaju osobe s invaliditetom i djeluju na području grada, Grad Dubrovnik izradio je drugu po redu Strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika.

U skladu s aktualnom Nacionalnom strategijom potrebno je definirati novu strategiju za razdoblje od 2015. do 2020. godine nastavljajući dobru praksu provođenja određenih aktivnosti, prateći potrebe osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju te uvažavajući kapacitete i mogućnosti svih nositelja i suradnika u lokalnoj zajednici.

Strategija će u potpunosti djelovati na temeljima socijalne inkluzije i kohezije kao glavnih načela izgradnje i održavanja socijalnog društva. Strategija se oslanja na najviša načela unutar zajednice, a to su poštivanje urođenog dostojanstva i osobne autonomije uključujući slobodu izbora i neovisnost te nediskriminaciju, puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo, poštivanje različitosti i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske različitosti i čovječnosti, jednakost mogućnosti, pristupačnost, jednakost muškaraca i žena, poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastita identiteta.

Povezivanjem i umrežavanjem svih ljudskih i materijalnih resursa Grad Dubrovnik može jamčiti nove i bolje razine života svim svojim građanima, osobito invalidnim osobama, bez obzira na prirodu nastanka invalidnosti, kao i djeci s teškoćama u razvoju.

Prihvaćanjem i provođenjem mjera Strategije uspostavlja se odgovorniji sustav cjelovitije skrbi o osobama s invaliditetom. Mjere će gradski odjeli i službe koordinirati i provoditi s ostalim dionicima u zajednici, u suradnji s tijelima državne uprave, ustanovama i trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Dubrovnika, udrugama, osobama s invaliditetom i drugim pravnim i fizičkim osobama.

Svrha Strategije jest unaprjeđenje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osobama s invaliditetom.

Ciljevi strategije usmjereni su na osiguravanje potpune integracije osoba s invaliditetom u svim životnim područjima te sprječavanje diskriminacije na temelju invaliditeta.

Mjere i aktivnosti Strategije provode se u okviru sljedećih područja: obitelj i život u zajednici, odgoj i obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, mobilnost, pristupačnost i prijevoz, zapošljavanje, rad i profesionalna rehabilitacija, pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja, informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti, istraživanje i razvoj, sudjelovanje u kulturnom životu, rekreaciji, razonodi i športu, te udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu.

U planiranju i provođenju mjera i aktivnosti na svim područjima Strategije posebnu pažnju treba posvetiti pojedinim skupinama osoba s invaliditetom:

- ženama i djevojkama s invaliditetom koje su često suočene s višestrukom diskriminacijom s obzirom na spol i invaliditet
- osobama s teškim invaliditetom koje trebaju visoku razinu društvene potpore, a čija kvaliteta života najizravnije ovisi o razvijenosti i dostupnosti servisa i usluga u zajednici
- djeci s teškoćama u razvoju treba omogućiti uživanje svih prava kao svoj drugoj djeci u skladu s Konvencijom o pravima djeteta te osigurati potpuni razvoj svih potencijala kroz habilitacijske postupke od najranije dobi
- mladim osobama s invaliditetom koje se, kao osobito ranjiva skupina, suočavaju s nizom zapreka u procesu obrazovanja, zapošljavanja i stanovanja
- osobama s invaliditetom starije životne dobi čiji udio u općoj populaciji kontinuirano raste.

2. PRAVNI OKVIR

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima – osnovno je polazište Opće deklaracije o pravima čovjeka UN-a, najvažnijeg međunarodnog dokumenta koji štiti i promiče ljudska prava i na kojem se temelje i drugi međunarodni dokumenti o zaštiti ljudskih prava osoba s invaliditetom.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom osigurava osobama s invaliditetom sva prava kao i drugim građanima bez ikakve diskriminacije te puno ljudsko dostojanstvo uz priznavanje posebnih prava.

Standardna pravila UN-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom navode da za ostvarivanje jednakih mogućnosti osobama s invaliditetom treba pomoć u preuzimanju pune odgovornosti kao članova društvene zajednice, što podrazumijeva osiguravanje podrške u skladu s individualnim potrebama svakog korisnika usluga u zajednici.

Na europskoj razini Vijeće Europe još od osnutka (1949. godine) brine o pravima osoba s invaliditetom. Europska socijalna povelja ističe pravo na obrazovanje, rehabilitaciju i zaposlenje bez obzira na prirodu i podrijetlo invaliditeta.

Osobama s invaliditetom treba osigurati puno i aktivno sudjelovanje u životu zajednice te im omogućiti da žive što neovisnije, pružajući im mogućnost da odaberu kako i gdje žele živjeti. Kako bi se u tome uspjelo, potrebne su strateške politike koje podržavaju zaokret od institucijske skrbi do službi podrške u zajednici, u rasponu od neovisnog življenja do organiziranog stanovanja uz podršku u malim stambenim zajednicama. Dakle, načelo punog sudjelovanja i jednakosti polazište je Preporuke 5 Odbora ministara (2006.) državama članicama povezano s Akcijskim planom Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. – 2015.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Fakultativni protokol uz Konvenciju prvi su zakonski obvezujući dokument koji jasno priznaje pravo osoba s invaliditetom na život u zajednici. To je vrlo značajan dokument koji ponovno naglašava i neupitno promiče pravo svih osoba s invaliditetom na život u zajednici, na uživanje jednakopravnosti s drugim građanima i mogućnost davanja vrijednog doprinosa društvu. Poseban značaj u kontekstu načela socijalnog uključivanja ima Članak 19. Konvencije: *Neovisno življenje i uključenost u zajednicu*. Ovim člankom države potpisnice Konvencije priznaju jednako pravo svim osobama s invaliditetom na život u zajednici, s jednakim pravom izbora kao i za druge osobe te se države potpisnice obvezuje poduzeti djelotvorne i odgovarajuće mjere kako bi osobama s invaliditetom olakšale puno uživanje ovog prava i punog uključivanja i sudjelovanja u zajednici.

Jedan od novijih dokumenata, Zajedničke europske smjernice za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici, donosi praktične savjete o tome kako izvršiti trajni prijelaz s institucijske skrbi na alternativne oblike skrbi usmjerene na obitelj i zajednicu za osobe koje trenutačno žive u institucijama i za one koje žive u zajednici, često bez odgovarajuće podrške.

Opći cilj Europske strategije za osobe s invaliditetom 2010. – 2020. jest osnaživanje osoba s invaliditetom tako da u potpunosti mogu uživati svoja prava i imati punu korist od sudjelovanja u društvu i ekonomiji Europe, posebno putem jedinstvenog tržišta. Strategija definira aktivnosti na razini EU-a kojima bi se dopunile aktivnosti koje se poduzimaju na nacionalnoj razini, kao i mehanizme potrebne za provođenje Konvencije UN-a na razini EU-a,

uključujući i institucije EU-a. Navodi i kakva je podrška potrebna u smislu financiranja, istraživanja, informiranja i prikupljanja statističkih i drugih podataka.

Ova strategija usmjerena je na uklanjanje prepreka. Komisija je identificirala osam ključnih područja djelovanja: **pristupačnost, participaciju, jednakost, zapošljavanje, obrazovanje i obuku, socijalnu zaštitu, zdravstvo i međunarodne aktivnosti.**

Republika Hrvatska od svog se osamostaljenja opredijelila biti demokratska i socijalna država. Ustav Republike Hrvatske odredbom Članka 57. propisuje dužnost države da posebnu skrb posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom te njihovu uključivanju u život. U skladu s navedenim, jasno je da Republika Hrvatska promiče inkluziju, odnosno potpunu socijalnu uključenost osoba s invaliditetom, kao jedno od načela života osoba s invaliditetom.

Nacionalni program za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom ističe potrebu za mjerama kako bi se smanjio broj osoba s invaliditetom u domovima socijalne skrbi te potaknula uspostava službi podrške utemeljenih u zajednici s ciljem poticanja samostalnosti osoba s invaliditetom.

Nastavno je usvojena i Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. koja sadrži i područje *Život u zajednici* kako bi se osobama s invaliditetom provedbom definiranih mjera i aktivnosti osigurala mreža različitih usluga u zajednici i alternativni oblici smještaja koji omogućuju prijelaz iz smještaja u instituciji na život u zajednici. Strategija razvitka Republike Hrvatske, Hrvatska u 21. stoljeću – Strategija razvitka mirovinskog sustava i sustava socijalne skrbi, navodi važnost lokalne zajednice i obitelji u nužnom procesu uspostave službi podrške u zajednici kako bi se osobama s intelektualnim teškoćama omogućila rehabilitacija, ravnopravnost mogućnosti i socijalna integracija.

S obzirom na to da je Republika Hrvatska ratificirala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokol uz Konvenciju, preuzela je i sve obveze ugrađene u 50 Članaka kojima se štite, osiguravaju i unaprjeđuju temeljna ljudska prava osoba s invaliditetom, a jedno od tih prava odnosi se na deinstitucionalizaciju, tj. pravo na život u zajednici. Nadalje, Vlada Republike Hrvatske, u suradnji s Europskom komisijom, izradila je Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju u kojem je jedna od značajnijih mjera deinstitucionalizacija i promicanje alternativnih oblika skrbi u zajednici.

Donošenjem Plana deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.) postavljeni su temelji za pokretanje procesa transformacije i deinstitucionalizacije te planiranje djelatnosti socijalne skrbi usmjerene na život u zajednici. Svrha navedenog procesa jest smanjiti ulazak osoba s invaliditetom u institucije i povećati njihov izlazak iz institucija u nove oblike skrbi, posebno stimulirajući obiteljsku reintegraciju, a što bi trebalo biti usklađeno s prioritetima razvoja mreže usluga na lokalnoj razini vodeći pritom računa o regionalnoj ravnomjernosti.

Prema odredbama Zakona o socijalnoj skrbi (NN, 157/13, 152/14), Članak 195., jedinica područne (regionalne) samouprave osniva Savjet za socijalnu skrb radi planiranja i razvoja mreže socijalnih usluga i ostvarivanja prava, obveza, mjera i ciljeva socijalne skrbi na svom području.

Prikupljeni su podatci o dostupnim uslugama u Županiji, procijenjene su potrebe za socijalnim uslugama korisničkih skupina te utvrđeni prioriteti razvoja socijalnih usluga za razdoblje do 2016. Objedinjeni su podatci o socijalnim uslugama i novčanim naknadama na području Županije te je predložen sustav prikupljanja podataka sa zadanim kategorijama

usluga, pružatelja i korisnika kako bi se olakšalo vođenje baze podataka iz raznorodnih izvora i omogućilo ujednačeno praćenje dostupnih socijalnih usluga po županijama i osigurao temelj za daljnje planiranje razvoja mreže usluga.

Osobe s invaliditetom ubrajaju se u četiri prioritete ciljne skupine za koje je glavna radna skupina ustanovila da ih je potrebno uključiti u Akcijski plan socijalnih usluga za 2015. godinu.

3. IZVJEŠĆE O PROVEDENIM MJERAMA I AKTIVNOSTIMA STRATEGIJE JEDINSTVENE POLITIKE ZA OSOBE S INVALIDITETOM GRADA DUBROVNIKA ZA RAZDOBLJE OD 2009. DO 2013. GODINE

Gradsko vijeće Grada Dubrovnika donijelo je 3. kolovoza 2009. godine Strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika za razdoblje od 2009. do 2013. godine.

Strategija je postala obvezujući dokument za sve gradske urede, ustanove i društva u vlasništvu Grada Dubrovnika u provođenju mjera i aktivnosti s područja važnih za svakodnevni život osoba s invaliditetom.

Strategija promiče građansku perspektivu i socijalni model djelovanja prema osobama s invaliditetom. Značajnu ulogu u izradi i provođenju mjera Strategije imaju osobe s invaliditetom i njihove udruge.

Na temelju donijete Strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika u razdoblju od 2009. do 2013. godine osnovano je Povjerenstvo za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika.

Zadaci Povjerenstva jesu: koordiniranje, poticanje i praćenje provedbi mjera i aktivnosti, pružanje stručne i savjetodavne pomoći nositeljima i suradnicima provođenja mjera i aktivnosti i objedinjavanje izvješća o provedbi mjera i aktivnosti utvrđenim u Strategiji jedinstvene politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika.

Rad Povjerenstva odvija se na sjednicama.

U skladu s mjerama Strategije svi nositelji aktivnosti dostavljali su Povjerenstvu izvješće o provedbi mjera u svojoj nadležnosti. Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo sastavljao je objedinjena godišnja izvješća o provedbi mjera za nadležna tijela državne uprave koja koordiniraju Nacionalnom strategijom i prate provedbu Konvencije UN-a (MOBMS do 2012., MSPM od 2012.) te drugim tijelima s javnim ovlastima i organizacijama, a čime se osigurava nužna vertikalna i horizontalna koordinacija. Uz redovna izvješća, Upravni odjel sudjelovao je u komplementarnim aktivnostima kao što su konzultacijski sastanci i drugi oblici suradnje u procesima planiranja reformskih inicijativa na nacionalnoj razini, poput socijalnog planiranja, deinstitutionalizacije te procesa povezanih s pospješivanjem politika usmjerenih na zapošljavanje.

OBITELJ I CIVILNO DRUŠTVO

Mjera: Unaprjeđenje multidisciplinarnog i sveobuhvatnog pristupa u radu s osobama s invaliditetom, djecom s teškoćama u razvoju i članovima njihovih obitelji

U okviru mjera socijalnog programa Grada Dubrovnika prihvaćeni su programi i projekti udruga iz područja skrbi o osobama s invaliditetom.

Sufinancirani su programi i projekti Udruge slijepih Dubrovačko-neretvanske županije, Udruge roditelja djece s posebnim potrebama *Dva skalina*, Udruge za pomoć osobama s intelektualnim teškoćama *Rina Mašera*, Društva distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida Dubrovačko-neretvanske županije, Društva multiple skleroze Dubrovačko-neretvanske županije, Udruge gluhih i nagluhih osoba Dubrovačko-neretvanske županije i Udruge za Down sindrom Dubrovačko-neretvanske županije.

Iz proračuna Grada Dubrovnika za sufinanciranje programa i projekta ovih udruga izdvojeno je :

- 2010. – 643.587.66 kn
- 2011. – 586.710.54 kn
- 2012. – 603.108.84 kn
- 2013. – 736.633.17 kn

Mjera: Provođenje edukacije i informiranje roditelja djece s teškoćama u razvoju, osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji

Obiteljski centar DNŽ-a pružao je usluge savjetodavnog rada za djecu i roditelje. Usluge su se sastojale od ranih intervencija, priprema za upis djece u školu, učenja socijalnih vještina, priprema za samostalan život te grupnog savjetodavnog rada s članovima udruge oboljelih od multiple skleroze.

Mjera: Osigurati različite oblike izvaninstitucijske podrške i alternativne oblike smještaja koji omogućuju prijelaz sa smještaja u ustanovama na život u zajednici

Udruga *Rina Mašera* pruža usluge izvaninstitucijske podrške:

1. Aktivnost poludnevnog boravka – provođenje radno-okupacijskih, terapijsko-rehabilitacijskih i kreativno-rekreacijskih programa
2. Aktivnost Mobilnog tima podrške – pružanje stručne podrške osobama s intelektualnim teškoćama u obitelji kroz programe razvijanja psihofizičkog stanja, stanovanja i slobodnog vremena, razvoja krugova podrške i vidljivosti korisnika u zajednici.

Očekivani su rezultati smanjenje broja osoba smještenih u institucijama, povećanje socijalne uključenosti i angažmana osoba s intelektualnim teškoćama u zajednici te povećanje kvalitete njihova života.

Grad Dubrovnik i Udruga *Rina Mašera* u partnerstvu su prijavili projekt *Supportive housing services for people with intellectual disabilities* u sklopu natječaja IPA: *Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici*. Suradnik u projektu jest Centar za socijalnu skrb Dubrovnik. Nakon uspješno ocijenjenog sažetka projekta Razvojna agencija Grada Dubrovnika DURA, u suradnji s Udrugom i Gradom, poslala je i punu prijavu projekta.

Cilj projekta jest širenje socijalnih usluga koje omogućuju osobama s intelektualnim teškoćama uključivanje u život u široj društvenoj zajednici. Provedbom projekta S.U.P.P.O.R.T. omogućit će se deinstitutionalizacija osoba s intelektualnim teškoćama i razvijanje usluge organiziranog stanovanja uz podršku.

ODGOJ I OBRAZOVANJE

Mjera: Osigurati odgovarajući oblik odgoja i obrazovanja svoj djeci s teškoćama u razvoju u skladu s njihovim potrebama, sposobnostima i željama

Mjera: Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u redovni odgojno-obrazovni sustav na svim razinama

Projekt Asistent u nastavi

Udruga *Idem* u suradnji s Gradom Dubrovnikom provodi projekt *Asistent u nastavi*. Projekt je osmišljen tako da se osigura podrška učenicima s posebnim obrazovnim potrebama, roditeljima učenika te učiteljima i nastavnicima učenika.

U školskoj godini 2010./2011. podrška se provodila u četirima osnovnim školama: Osnovnoj školi Marina Getaldića (3 asistenta), Osnovnoj školi *Mokošica* (1 asistent), Osnovnoj školi *Lapad* (3 asistenta) i Osnovnoj školi Marina Držića (4 asistenta).

Osnovna škola Ivana Gundulića (2 asistenta) prvi je put uključena u projekt.

Podrška u školskoj godini 2012./2013. provodila se u svih šest osnovnih škola: Osnovnoj školi Marina Getaldića (3 asistenta), Osnovnoj školi *Lapad* (5 asistenata), Osnovnoj školi Marina Držića (4 asistenta), Osnovnoj školi Ivana Gundulića (3 asistenta), Osnovnoj školi *Mokošica* (1 asistent).

Teškoće kod učenika očituju se kao:

- motoričke teškoće (3)
- autizam, Aspergerov sindrom (3)
- sniženo intelektualno funkcioniranje (6)
- oštećenje vida (1)
- ADHD (2)
- Downov sindrom (1)

Asistenti uključeni u projekt jesu profesori likovne kulture, viši fizioterapeut, odgajatelj, učiteljica razredne nastave i profesor hrvatskog jezika.

U školskoj godini 2014./2015. projekt se provodi u svih šest osnovnih škola grada Dubrovnika, u projekt je uključeno 20 učenika s posebnim potrebama, a na poslovima asistenta u nastavi zaposleno je 20 ljudi različitih zanimanja. Procjenu potrebe angažiranja pomoćnika u nastavi obavlja Povjerenstvo za procjenu potrebe angažiranja pomoćnika u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju.

Projekt uključivanja asistenata započeo je prije tri godine i u javnoj ustanovi Dječji vrtići Dubrovnik.

Ovim programom u školskoj godini 2014./2015. obuhvaćeno je 17 djece s kojima radi 9 asistenata.

PROFESIONALNA REHABILITACIJA, ZAPOSŁJAVANJE I RAD

Broj nezaposlenih osoba s invaliditetom na dan 31. 12. 2014. (izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Dubrovnik)

VRSTA INVALIDNOSTI	GRAD DUBROVNIK
Kombinirane smetnje	6
Kronične bolesti	3
Mentalna retardacija	9
Oštećenje sluha	1
Oštećenje vida	1
Poremećaji glasovno-govorne komunikacije	0
Psihičke i organske smetnje	3
Tjelesni invaliditet	10
UKUPNO	33

U 2014. godini zaposlene su 24 osobe s invaliditetom s područja grada Dubrovnika, od toga 13 osoba s tjelesnim invaliditetom i 3 s psihičkim i organskim smetnjama.

STANOVANJE, MOBILNOST I PRISTUPAČNOST

Dana 19. listopada 2011. gradonačelnik grada Dubrovnika potpisao je Povelju o pristupačnosti javnih prostora osobama s invaliditetom.

Mjera: Unaprijediti pristupačnost javnih ustanova, objekata i površina

U sklopu rekonstrukcije Obale Ivana Pavla II. napravljena je prilagodba nogostupa.

U Ulici Dr. Ante Starčevića uklonjen je prometni znak koji je ometao kretanje slijepih i slabovidnih osoba i osoba u invalidskim kolicima.

U Ulici Eugena Kumičića napravljena je rampa za osobu sa stopostotnim invaliditetom.

Napravljeno je dizalo u kući za stopostotne invalide HRVI-ja.

Mjera: Unaprijediti prijevoz za osobe s invaliditetom

JP Libertas posjeduje 16 niskopodnih autobusa koji su prilagođeni prijevozu osoba s invaliditetom.

U okviru mjera socijalnog programa Grada Dubrovnika članovima udruga osoba s invaliditetom subvencionira se besplatna pokazna karta za javni gradski prijevoz.

Grad Dubrovnik u potpunosti podmiruje troškove organiziranog prijevoza za korisnike Zavoda za rehabilitaciju *Josipovac* koji imaju prebivalište na području Dubrovnika. Prijevoz organizira JP Libertas, a financira se u iznosu od 12.600 kn.

Uvažavajući potrebe i probleme s kojima se susreću osobe koje se kreću uz pomoć invalidskih kolica, osobe s teškim motoričkim smetnjama i slijepe osobe, Grad Dubrovnik inicirao je nabavu specijaliziranog vozila za prijevoz osoba s invaliditetom. Uslugu prijevoza pruža Libertas d.o.o. u skladu s Pravilnikom o obavljanju prijevoza osoba s invaliditetom. Vozilo je započelo s radom 3. studenog 2014. godine. U evidenciji UO-a 32 su korisnika prijavljena za korištenje ove usluge.

Osiguravanje pristupačnosti kulturnim objektima

Projekt pružanja usluge korištenja transportera za savladavanje prepreka provodi se u suradnji s Društvom multiple skleroze Dubrovačko-neretvanske županije. Nabavkom transportera osobama s invaliditetom omogućen je pristup svim kulturnim i sakralnim objektima u staroj gradskoj jezgri.

Mjera: Označavanje parkirališnih mjesta za vozila osoba s invaliditetom

Popis označenih parkirališnih mjesta:

Ulica Iva Vojnovića (4)

Masarykov put (2)

Riječka ulica (3)

Ulica kralja Tomislava (2)

Ulica Mata Vodopića (2)

Ulica Nikole Tesle (2)

Ulica Dr. Ante Starčevića (3 parkirališna mjesta; kod zgrade Suda 2, kod zgrade CO-a 1)
Ulica Branitelja Dubrovnika (2)
Spojna ulica između Dr. Ante Starčevića i Vukovarske ulice (2)
Ulica Dr. Vlatka Mačeka (2)
Od Gaja (3)
Obala Pape Ivana Pavla II. (2)
Pile (2)
Iza Grada (2)
Ulica Frana Supila (2)
Ulica Bartola Kašića, Mokošica (1)
Ulica Marina Kneževića, Mokošica (1)
Uz Batalu (1)
Ulica Petra Krešimira (žičara) (1)
Zagrebačka ulica (3)
Ulica Petra Hektorovića (1)
Ulica Pera Bakića (3)
Lopudska ulica (1)
Bokeljska ulica (1)
Hotel Stadion (2)
Ulica Ivana Meštrovića (5)
Obala Stjepana Radića (4)
Kneza Domagoja (2)
Mihajla Hamzića (1)
Splitski put (1)

SOCIJALNA SKRB

Mjera: Kontinuirano praćenje ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi

U mjerama Socijalnog programa Grada Dubrovnika posebno su naglašene dodatne vrste pomoći Grada Dubrovnika osobama s invaliditetom, kao npr. mjesečni dodatak u iznosu od 200 kn korisnicima osobne invalidnine.

Za tu namjenu iz proračuna Grada Dubrovnika u 2014. godini izdvojeno je 650.000.00 kn.

Za pokriće dodatnih troškova liječenja osobama s invaliditetom odobravaju se jednokratne novčane pomoći za kupnju ortopedskih pomagala te troškove liječenja i rehabilitacije.

TIPOVI USLUGA Usluge za osobe s invaliditetom	VRSTA USLUGE (kratak opis)	PRUŽATELJ	KORISNICI
Usluge asistenta u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju	asistent u nastavi	Udruga <i>Idem</i> – podružnica Dubrovnik	djeca s teškoćama u razvoju u 6 osnovnih škola grada Dubrovnika – 16 asistenata
	pomagači u vrtiću	Dječji vrtići Dubrovnik	5 pomagača za 9 djece s teškoćama
Osobni asistent za osobe s najtežim stupnjem invaliditeta	asistencija u vlastitu domu	Društvo multiple skleroze DNŽ-a	9 osoba (nepokretni)
	asistencija u vlastitu domu	Društvo distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida DNŽ-a	2
Stručna podrška osobama s intelektualnim teškoćama koje žive u vlastitu domu	psihosocijalna rehabilitacija	Udruga za osobe s intelektualnim teškoćama <i>Rina Mašera</i>	odrasle osobe s intelektualnim teškoćama - 15 korisnika (8 žena i 7 muškaraca)
Podrška samostalnom življenju osoba s intelektualnim teškoćama	širenje mreže pružanja izvaninstitucijskih socijalnih usluga za osobe s intelektualnim teškoćama, pružanje potrebnih usluga i podrške; radionice radno-okupacijskih aktivnosti i kreativno-rekreativne radionice	Udruga za osobe s intelektualnim teškoćama <i>Rina Mašera</i>	odrasle osobe s intelektualnim teškoćama - 15 korisnika (8 žena i 7 muškaraca)
Poludnevni i dnevni boravak i rehabilitacija za djecu i osobe s invaliditetom	dnevni boravak	Društvo distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida DNŽ-a	6
	dnevni boravak za djecu s teškoćama u razvoju	Udruga roditelja djece s posebnim potrebama <i>Dva skalina</i>	8
	poludnevni boravak za osobe s intelektualnim teškoćama	Udruga za osobe s intelektualnim teškoćama <i>Rina Mašera</i>	25

Ostale usluge za osobe s intelektualnim teškoćama	u sklopu dnevnog boravka – radionice za izradu papirnatih vrećica – radna terapija, edukacija, osigurana dva topla obroka, organiziranje jednodnevnih izleta i tjedno druženje, likovna radionica, izlaganje radova	Društvo distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida DNŽ-a	6
Usluge za djecu i mlade s teškoćama u razvoju i djecu i mlade s invaliditetom	rehabilitacijsko-radni program za djecu s Downovim sindromom (individualni rad, likovne radionice, radionice roditelja i djece)	Udruga za Down sindrom DNŽ-a	18 djece s DS-om, 31 roditelj
Usluga prijevoza djece i roditelja djece s teškoćama u razvoju	Prijevoz vozilom za potrebe korisnika	Udruga <i>Poseban prijatelj</i>	40 djece
Psihosocijalna pomoć i savjetovanje	savjetovanje za roditelje gluhe i nagluhe djece, upoznavanje članova s aktivnostima Udruge i pravima koja ostvaruju, tečaj znakovnog jezika	Udruga gluhih i nagluhih osoba DNŽ-a	363 (gluhi – 163, nagluhi – 198, gluhoslijepi – 2)
	program socijalne skrbi za slijepo osobe (organizirana druženja, izleti, natjecanja, radionice, posjeti bolesnim članovima i članovima u domovima umirovljenika)	Udruga slijepih i slabovidnih osoba DNŽ-a	162 (članovi udruge)
	psihosocijalna podrška osobama oboljelima od multiple skleroze (radionice, terapije, posjeti nepokretnim članovima)	Društvo multiple skleroze DNŽ-a	55

Za provedbu mjera i aktivnosti za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u 2013. i 2014. iz Proračuna Grada Dubrovnika utrošeno je:

Područja strategije	Ukupno utrošena sredstva u 2013. godini izražena u kunama	Ukupno utrošena sredstva u 2014. godini izražena u kunama
Život u zajednici	3.000	3.000
Odgoj i obrazovanje	735.485	923.588.02
Zdravstvena zaštita	20.790	15.790
Socijalna skrb	610.000	680.00
Mobilnost i pristupačnost	214.733	187.136.22
Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti	15.000	2.900
Sudjelovanje u kulturnom životu	5.000	15.000
Istraživanje i razvoj	2.000	8.156
Rekreacija, razonoda i šport	15.000	15.000
Udruge osoba s invaliditetom	736.633.17	788.818.42
UKUPNO	2.357.641.17	2.639.388.66

Dana 15. listopada 2014. godine održana je savjetodavna radionica u svrhu utvrđivanja prioriteta i izrade nove strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika za razdoblje od 2015. do 2020. godine.

Svrha radionice bila je osigurati savjetovanje s ključnim dionicima politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika o prioritetima nove strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom za razdoblje 2015. – 2020. u skladu s dosadašnjim postignućima, ciljevima Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, europskim i nacionalnim strateškim dokumentima i prioritetima te mogućim izvorima financiranja tih prioriteta.

S obzirom na to da je u srpnju 2013. Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije, kao temelj za utvrđivanje prioriteta nove strategije na radionici je istaknut europski i nacionalni strateški okvir i dokumenti, kao što su Europa 2020. – Strategija za pametan, održiv i inkluzivni rast, Europska platforma za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, Komunikacija Europske komisije Socijalno ulaganje za rast i koheziju, uključujući provedbu Europskog socijalnog fonda 2014. – 2020. te Program borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014. – 2020. Vlade RH temeljem kojih se utvrđuju nacionalni prioriteti i operativni programi za financiranje iz fondova EU-a do 2020. godine.

4. PODATCI O OSOBAMA S INVALIDITETOM U GRADU DUBROVNIKU

Invaliditet predstavlja važan medicinski, socijalni, politički i gospodarski problem svakog društva.

Prema Zakonu o hrvatskom registru osoba s invaliditetom (NN, 64/2001), invaliditet predstavlja trajno oštećenje, smanjenje ili gubitak sposobnosti izvršenja neke fizičke aktivnosti ili psihičke funkcije primjerene životnoj dobi osobe i odnosi se na sposobnosti, u obliku složenih aktivnosti i ponašanja, koje su općenito prihvaćene kao sastavni dio svakodnevnog života. Zakon o hrvatskom registru osoba s invaliditetom (NN, 64/2001 i Pravilnik o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN, 57/13) navode sljedeću klasifikaciju oštećenja: oštećenja vida, sluha, govorno-glasovne komunikacije, lokomotornog sustava, središnjeg živčanog sustava, drugih organa i organskih sustava, mentalnu retardaciju, autizam, duševne poremećaje i više vrsta oštećenja.

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN, 157/13 i 152/14), u okviru Članka 4.

- Osoba s invaliditetom jest osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s osobama bez invaliditeta.
- Dijete s teškoćama u razvoju jest dijete koje zbog tjelesnih, senzoričkih, komunikacijskih, govorno-jezičnih ili intelektualnih teškoća treba dodatnu potporu za učenje i razvoj kako bi ostvarilo najbolji mogući razvojni ishod i socijalnu uključenost.

U Dubrovniku živi 3814 osoba s invaliditetom, od čega su 2491 muškarci (65,3 %) i 1323 žene (34,7 %). Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 2057 (54 %), u radno je aktivnoj dobi. U dobi od 0 do 19 godina ukupno je 382 djece s invaliditetom ili 10 % ukupne populacije osoba s invaliditetom.

Tablica 1. Prikaz broja osoba s invaliditetom s područja Dubrovnika, prema spolu i dobnim skupinama.

Dobne skupine	Spol		Ukupno
	M	Ž	
0-4	10	6	16
5-9	51	27	78
10-14	90	54	144
15-19	86	58	144
20-24	44	41	85
25-29	28	20	48
30-34	26	11	37
35-39	43	21	64
40-44	144	26	170
45-49	245	50	295
50-54	273	77	350
55-59	299	162	461
60-64	386	161	547
65-69	278	162	440
70-74	183	116	299
75-79	158	135	293
80-84	84	96	180
85+	63	100	163
Ukupno	2491	1323	3814

Prema dostupnim podacima o obrazovanju 1831 (48 %) osoba s invaliditetom nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. Oko 1526 (40 %) osoba ima srednju stručnu spremu, 305 (8 %) osoba ima visoku ili višu stručnu spremu te 191 (5 %) osoba pohađalo je specijalno obrazovanje. Prema preliminarnim podacima novoformirane baze zaposlenih osoba s invaliditetom, u Dubrovniku je 219 zaposlenih osoba s invaliditetom s 56-postotnim udjelom muških i 44-postotnim udjelom ženskih osoba. Prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područne službe Dubrovnik, nezaposleno je 40 osoba s invaliditetom s područja grada Dubrovnika. Najčešća zabilježena zanimanja zaposlenih osoba s invaliditetom jesu trgovac, ekonomski tehničar, hotelijersko-turistički tehničar, mornar, upravni referent. Prema podacima sustava socijalne skrbi osobe s invaliditetom u najvećem broju (80 %) žive u obitelji, oko 16 % živi ih samo, a oko 3 % boravi ih u ustanovi. U nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 496 (13 %) osoba s invaliditetom. Oko 675 (71 %) osoba koje ostvaruju prava iz sustava socijalne skrbi imaju potrebu za pomoći i njegom u punom opsegu i osobnu invalidninu te im je Barthelov indeks 0-60.

Najveći broj osoba ostvaruje svoja invalidska prava preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (tablica 2). U Dubrovniku 252 osobe ostvaruju pravo na primjereni oblik odgoja i obrazovanja, s time da je veći broj muških osoba (65 %). Poremećaji govorno-glasovne komunikacije te više vrsta i stupnjeva teškoća u psihofizičkom razvoju najčešći su uzroci koji određuju potrebu primjerenog oblika školovanja dok je potpuna odgojno-obrazovna integracija prilagođenim nastavnim postupcima najčešći oblik njezina provođenja. U Dubrovniku živi 361 branitelj s invaliditetom te 132 osobe koje imaju posljedice ratnih djelovanja iz Drugog svjetskog rata ili su civilni invalidi rata i poraća.

Tablica 2. Prikaz resora preko kojih osobe s invaliditetom ostvaruju svoja prava na području Dubrovnika

Resor	Ukupan broj
Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	1945
Nalaz i mišljenje tijela vještačenja socijalne skrbi	951
Rješenje o primjerenom obliku školovanja	252
Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (branitelja Domovinskog rata)	361
Rješenje o priznatom statusu vojnog i/ili civilnog invalida Drugog svjetskog rata i poraća	132
Ukupno	3641

Stanje na dan 10. 2. 2015.

Napomena: Ukupan broj u ovoj tablici veći je od ukupnog broja osoba zbog toga što postoje osobe koje ostvaruju prava iz više resora

Vrste oštećenja

Na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN, 64/01) najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom s područja Dubrovnika jesu oštećenja lokomotornog sustava te oštećenja drugih organa i organskih sustava. U Dubrovniku je 1097 (28,8 %) osoba s invaliditetom koje imaju višestruka oštećenja koja pridonose funkcionalnom oštećenju osoba s invaliditetom (tablica 3.).

Tablica 3. Prikaz vrsta oštećenja koje uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetne dijagnoze pridonose stupnju funkcionalnog oštećenja osobe s područja Dubrovnika

Vrste oštećenja	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom
oštećenje lokomotornog sustava	966	25,3
oštećenje drugih organa	913	23,9
duševni poremećaji	837	21,9
oštećenje središnjeg živčanog sustava	575	15,1
oštećenje glasovno-govorne komunikacije	206	5,4
intelektualno oštećenje	190	5,0
oštećenje vida	170	4,5
oštećenje sluha	133	3,5
oštećenje perifernog živčanog sustava	121	3,2
prirođene anomalije i kromosomopatije	102	2,7
autizam	21	0,6
višestruka oštećenja	1097	28,8

Najčešći uzroci oštećenja lokomotornog sustava koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetna dijagnoza pridonose funkcionalnom oštećenju pripadaju skupini ograničenih pokretljivosti zglobova (kontrakture, ankiloze) te dorzopatije (M50-M54). Najčešći uzroci oštećenja drugih organa i organskih sustava koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetne dijagnoze pridonose funkcionalnom oštećenju najčešće pripadaju skupini bolesti srca i krvnih žila (hipertenzija, kardiomiopatije, srčana dekompenzacija) te malignih bolesti. Broj osoba sa 100-postotnim oštećenjem moguće je, zbog nepostojanja jedinstvenog propisa, prikazati samo prikazom stanja u resorima koji koriste postotke za vrednovanje opsega oštećenja. Takvim načinom prikaza dolazimo do podataka da je od ukupnog broja osoba s invaliditetom u Dubrovniku 2,6 % vještačeno kao osobe sa 100-postotnim oštećenjem, od čega je 87 u bazi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 6 branitelja Domovinskog rata, a 7 ih ima 100-postotna oštećenja kao posljedicu ratnih ili poratnih događanja u Drugom svjetskom ratu. U tablici 4. prikazani su podaci o dijagnozama koje se mogu kvalificirati kao najteži oblici invaliditeta. U Dubrovniku je 212 osoba kod kojih postoji indikacija za primjenu invalidskih kolica, no taj podatak treba istriangulirati s parametrima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje koje je od 2003. godine središnje mjesto generiranja parametara povezanih s korištenjem ortopedskih pomagala.

Tablica 4. Prikaz nekih dijagnoza u potpunosti ili u većoj mjeri invalidnih osoba

MKB šifra	Opis dijagnoze	Broj osoba
F00-F05+G30	Demencije teškog stupnja	21
F20.5	Rezidualna shizofrenija	18
F72,F73	Teška i duboka mentalna retardacija	50
F84	Pervazivni razvojni poremećaj (autizam)	21
G10,G11	Huntingtonova korea i nasljedne ataksije	2
G12	Spinalna mišićna atrofija	4
G71	Mišićna distrofija	5
G80	Infantilna cerebralna paraliza	45
G82	Paraplegija i tetraplegija	55
H54.0	Sljepoća na oba oka	33
H91.92 i H91.93	Umjereni i/ili teži gubitak sluha*	12
N18.0	Terminalno zatajenje bubrega	9
Q90	Downov sindrom	23
G35	Multipla skleroza	13

* ukupan broj osoba s oštećenjem sluha je 133, ali samo ih 12 ima naznačeno umjeren ili teži stupanj oštećenja sluha

5. PODRUČJA DJELOVANJA

5.1. OBITELJ I ŽIVOT U ZAJEDNICI

Uvod i ocjena stanja

Cjelokupno djelovanje društva s ciljem poboljšanja kvalitete života obitelji, pa tako i obitelji osoba s invaliditetom, oslanja se na postojeće strateške dokumente na nacionalnoj razini.

Društveni model utemeljen na promicanju ljudskih prava osoba s invaliditetom prihvaćen je koncept djelovanja prema osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj te je kao takav prihvaćen i u gradu Dubrovniku. Temelji se na filozofiji inkluzije koja smatra da svatko na svoj način može pridonijeti društvu. Na osobu s invaliditetom gleda se kroz njezine mogućnosti, sposobnosti i interese.

Iako moderna obitelj tijekom posljednjih godina doživljava niz transformacija koje nužno djeluju na njezinu stabilnost, obitelj koja se susreće s teretom invaliditeta izložena je dodatnim promjenama i nerijetko treba snažnu društvenu potporu kako bi opstala.

Suočavanje obitelji s dijagnozom djeteta ili odraslog člana iznimno je stresna situacija koja potpuno mijenja obiteljsku dinamiku. Podizanje djeteta s teškoćama u razvoju zahtijeva dodatne psihofizičke i materijalne napore, dodatna znanja roditelja, druge djece i ostalih članova obitelji.

Osobi s invaliditetom i njezinoj obitelji treba omogućiti potpunu integraciju u uređenoj, dostupnoj i prilagođenoj zajednici.

Stoga je potrebna uspostava sveobuhvatne i sustavne edukacije osoba koje rade s osobama s invaliditetom, kao i njihovih obitelji. Pravodobna i interdisciplinarna stručna pomoć obitelji može uspješno spriječiti dublje poremećaje i progresiju oštećenja. U zadovoljavanju potreba obitelji osoba s invaliditetom pri uspostavi ravnoteže obiteljskih i profesionalnih obveza posebno mjesto zauzimaju različiti oblici izvaninstitucijske skrbi, u čemu veliku ulogu imaju udruge osoba s invaliditetom kao najbolji poznavatelji specifičnih potreba i problema osoba s različitim vrstom oštećenja.

Ciljevi:

- unaprijediti obiteljski život osoba s invaliditetom u zajednici
- unaprijediti sustav podrške – usluga obiteljima osoba s invaliditetom u zajednici
- jačati društvenu svijest o vrijednostima obitelji i značaju kvalitetnog obiteljskog života za razvoj djeteta s teškoćama u razvoju i za kvalitetno življenje odraslih osoba s invaliditetom
- unaprijediti izvaninstitucijske oblike potpore obiteljima u izvršavanju svakodnevnih i profesionalnih obveza, kao i podmirenju osnovnih potreba djece s teškoćama u razvoju ili odraslog člana obitelji s invaliditetom.

Mjere i aktivnosti

5.1.1. Jačanje kapaciteta udruga osoba s invaliditetom na području grada Dubrovnika

Unaprjeđenje organizacijskih, komunikacijskih i drugih vještina voditelja i članova udruga preduvjet je kvalitetnog rada udruga i daljnjeg razvoja socijalne mreže podrške osobama i obiteljima osoba s invaliditetom.

Aktivnosti:

- organizacija predavanja, komunikacijskih vježbi, radionica, okruglih stolova i sl. voditelja i članova udruga osoba s invaliditetom
- sudjelovanje predstavnika udruga za osobe s invaliditetom u radu Povjerenstva za osobe s invaliditetom
- javno predstavljanje programa i projekata udruga osoba s invaliditetom.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom.

Indikatori: broj izvršenih aktivnosti i broj sudionika uz povratne informacije.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.1.2. Provođenje edukacije stručnjaka koji djeluju prema osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

- organizacija pojedinačnih ili ciklusa obrazovnih programa (predavanja, radionice, tribine i sl.) namijenjenih:
  - odgajateljima, nastavnicima i drugim stručnjacima u predškolskim i obrazovnim institucijama
  - liječnicima i zdravstvenim stručnjacima u ginekološkim odjelima i rodilištima, pedijatrijskim odjelima i stomatološkim ambulancama
  - roditeljima djece s teškoćama u razvoju
  - stručnjacima i djelatnicima koji djeluju na području tehničke kulture, rekreacije i sporta u okviru projekata i programa za osobe s invaliditetom.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom

Indikatori: broj izvršenih aktivnosti i broj sudionika uz povratne informacije.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji i fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.1.3. Razvoj održivih preventivnih i specijaliziranih izvaninstitucijskih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom koje se pružaju u obitelji i zajednici u svrhu sprječavanja institucionalizacije

Aktivnosti:

- razvijati mrežu izvaninstitucijskih usluga u zajednici dostupnih korisnicima u skladu s prioritetima:
- usluge poludnevnog ili povremenog boravka
- pomoć pri uključivanju djeteta u programe redovnih predškolskih i školskih ustanova
- usluge pomoći i njege u kući

- usluge stručne pomoći obitelji
- rana intervencija
- programi psihosocijalne pomoći članovima obitelji osoba s invaliditetom s ciljem unaprjeđenja vještina samopomoći, promicanja obiteljskih vrijednosti i značenja kvalitetnog obiteljskog okruženja za razvoj djeteta s teškoćama u razvoju.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik.

Indikatori: broj i kvaliteta novih socijalnih usluga i broj korisnika.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaj i fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.1.4. Organizacija aktivnosti s ciljem promicanja obiteljskih vrijednosti i senzibilizacije javnosti

- Aktivnosti:*
- prigodno obilježavanje Međunarodnog dana obitelji:
  - organizacija stručnih skupova radi promicanja obiteljskih vrijednosti
  - tiskanje brošura, letaka i plakata s ciljem promicanja obiteljskih vrijednosti

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, udruge djece s teškoćama u razvoju, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik, Grad Dubrovnik, Zavod za javno zdravstvo DNŽ-a.

Indikatori: obilježen Međunarodni dan obitelji, broj održanih stručnih skupova, promotivne aktivnosti.

Financiranje: Grad Dubrovnik, redovna djelatnost socijalnih i zdravstvenih ustanova.

Rok: kontinuirano.

5.2. ODGOJ I OBRAZOVANJE

Uvod i ocjena stanja

Obrazovanje je temeljni uvjet društvene uključenosti i neovisnosti osoba s invaliditetom. Većina međunarodnih dokumenata ističe kvalitetno obrazovanje kao jedno od prioritarnih područja za djecu i mlade, a također i za one s teškoćama u razvoju.

S ciljem uključivanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama u redoviti sustav odgoja i obrazovanja Grad Dubrovnik već nekoliko godina provodi projekt *Asistent u nastavi*. Projekt se realizira u suradnji s udrugom *Idem*, koja za Grad Dubrovnik obavlja sve stručne i administrativne poslove povezane s ovim projektom. U školskoj godini 2014./2015. projekt se provodi u svih šest osnovnih škola grada Dubrovnika, uključeno je 20 učenika s posebnim potrebama, a na poslovima asistenta u nastavi zaposleno je 20 ljudi različitih zanimanja. Procjenu potrebe angažiranja pomoćnika u nastavi obavlja Povjerenstvo za procjenu potrebe angažiranja pomoćnika u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju.

Projekt uključivanja asistenata započeo je prije tri godine i u javnoj ustanovi Dječji vrtići Dubrovnik.

U školskoj godini 2014./2015. ovim je programom obuhvaćeno 17 djece s kojima radi 9 asistenata.

Ciljevi:

- osigurati svim osobama, bez obzira na narav i stupanj oštećenja, jednak pristup obrazovanju
- osigurati školovanje koje se temelji na individualiziranom odgojno-obrazovnom planiranju i fleksibilnim organizacijskim modelima
- podržavati i promicati cjeloživotno učenje osoba s invaliditetom
- poticati poštivanje prava osoba s invaliditetom na svim razinama obrazovnog sustava, uključujući djecu od najranije dobi
- omogućiti odgovarajuću ranu procjenu posebnih obrazovnih potreba djece
- poticati razvoj početne i trajne naobrazbe stručnjaka i nastavnika o problemima invaliditeta
- pobrinuti se za to da svi obrazovni sadržaji budu pristupačni osobama s invaliditetom
- osigurati da roditelji djece s teškoćama u razvoju budu aktivni partneri u postupku razvoja individualiziranih obrazovnih programa za njihovu djecu
- osigurati pristup neformalnom obrazovanju koje će mladima s invaliditetom omogućiti razvijanje potrebnih vještina koje ne mogu usvojiti redovnim školovanjem.

Mjere i aktivnosti

5.2.1. Omogućiti pristupačnost u svim odgojnim-obrazovnim ustanovama kojima je osnivač Grad Dubrovnik

Aktivnosti: osigurati djeci s teškoćama u razvoju arhitektonsku i komunikacijsku pristupačnost u osnovnim školama i vrtićima, ovisno o njihovim potrebama.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, odgojno-obrazovne ustanove, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Indikatori: broj škola i razrednih odjela u kojima je osigurana potrebna pristupačnost.

Financiranje: Grad Dubrovnik, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.2.2. Upoznavanje odgojno-obrazovnih ustanova grada Dubrovnika s programskim djelovanjem svih udruga osoba s invaliditetom i udruga koje djeluju u korist djece s teškoćama u razvoju

Aktivnosti: održavanje tribina i ciljanih susreta predstavnika udruga s učenicima vrtića i škola.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Udruge osoba s invaliditetom i udruge za djecu s teškoćama u razvoju, Povjerenstvo.

Indikatori: broj održanih tribina i susreta, aktivnosti i programi koji su nastali kao rezultat susreta predstavnika udruga i odgojno-obrazovnih ustanova.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji i fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.2.3. Osiguravanje stalne edukacije odgajatelja, nastavnika i stručnjaka u vrtićima i osnovnim školama o teškoćama u razvoju

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Agencija za odgoj i obrazovanje, Povjerenstvo.

Indikatori: broj i vrsta edukacija, broj neposrednih korisnika edukacija i broj posrednih korisnika tj. djece i mladih s teškoćama u razvoju ili invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.2.4. Osiguravanje dodatne specijalne i didaktičke opreme i posebnih didaktičkih sredstava za sve odgojno-obrazovne ustanove grada Dubrovnika te informatičke opreme i elemenata informatičke podrške za gluhi i slijepu djecu i mlade

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo.

Indikatori: broj i vrsta opreme i broj djece korisnika opreme i informatičke podrške.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.2.5. Unaprjeđenje već postojeće usluge asistenata u odgojno-obrazovnim ustanovama (vrtići i škole)

Aktivnosti:

- izrada kriterija za dodjelu asistenta
- edukacija asistenata.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, vrtići i osnovne škole na području grada Dubrovnika.

Indikatori: izrađeni kriteriji za dodjelu asistenata, broj asistenata koji su educirani za rad, ukupan broj i broj nove djece s asistentom u osnovnim školama grada Dubrovnika.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.2.6. Stipendiranje učenika i studenata s invaliditetom

Aktivnosti:

- izrada kriterija za dodjelu stipendija učenika i studenata s invaliditetom
- priprema prijedloga odluke o dodjeli stipendija učenicima i studentima s invaliditetom.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo.

Indikatori: izrađeni kriteriji za dodjelu stipendija učenika i studenata s invaliditetom, broj dodijeljenih stipendija.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: kontinuirano.

5.3. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Uvod i ocjena stanja

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju propisuje da je zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj obvezno i dobrovoljno.

Obveznim zdravstvenim osiguranjem svim osiguranim osobama osiguravaju se prava i obveze iz obveznoga zdravstvenog osiguranja na načelu uzajamnosti i solidarnosti, a provodi ga Hrvatski zavod za obvezno zdravstveno osiguranje. U okviru obveznog zdravstvenog osiguranja osigurava se pravo na zdravstvenu zaštitu, kao i prava na novčane naknade.

U Planu i programu mjera iz obveznoga zdravstvenog osiguranja planirane su i neke mjere za osobe s invaliditetom kao zdravstveno osobito osjetljivu skupinu. Utvrđeni su prijedlozi za prevenciju oštećenja zdravlja koja dovode do invaliditeta i prijedlozi za poboljšavanje kvalitete zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom.

Osobama s invaliditetom i drugim građanima trebaju biti dostupna prava na primarnu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu koja obuhvaća dijagnosticiranje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, specifičnu zdravstvenu njegu. Uz to potrebno je obuhvatiti pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko-protetske nadomjeske, lakše ostvarivanje prava na ortopedska i druga pomagala, korištenje lijekova utvrđenih osnovnom i dopunskom listom po potrebi te pravo na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.

Ciljevi:

- osobama s invaliditetom, bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta, osigurati jednak pristup uslugama zdravstvene zaštite, kao i raspoloživim specijaliziranim uslugama
- osigurati pristupačnost zdravstvenim ustanovama na području grada Dubrovnika
- osobama s invaliditetom omogućiti pristup informacijama o pravima i mogućnostima njihova ostvarivanja na jeziku razumljivom osobama s različitim vrstama oštećenja.

Mjere i aktivnosti

5.3.1. Nastavak prilagodbe zdravstvenih ustanova

Aktivnosti:

- analiza stanja prilagodbe zdravstvenih ustanova za pristup i korištenje osobama s invaliditetom
- prilagodba objekata pristupu i korištenju osobama s invaliditetom
- nabava nužnih pomagala i posrednika u komunikaciji za osobe s invaliditetom u zdravstvenim ustanovama (dizalice, prilagođeni WC-i, mamografski aparat, tumač za gluhe osobe, staze vođenja, induktivna petlja, telefon za nagluhe).

Nositelji: Upravni odjel za izdavanje i provedbu dokumenata prostornog uređenja i gradnje, Upravni odjel za promet, stanogradnju i razvojne projekte, zdravstvene ustanove, udruge osoba s invaliditetom, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, udruge osoba s invaliditetom, Povjerenstvo i drugi.

Indikatori: broj novih prilagodbi i broj zdravstvenih ustanova koje su prilagođene pristupu i korištenju osoba s invaliditetom, broj nabavljenih pomagala i posrednika u komunikaciji za osobe s invaliditetom u zdravstvenim ustanovama.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.3.2. Poticanje svih oblika aktivnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u kreiranju, provođenju i praćenju zdravstvenih preventivnih programa

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom u suradnji s zdravstvenim ustanovama, Povjerenstvo.

Rok: kontinuirano.

5.3.3. Podizanje svijesti i informiranje zdravstvenih djelatnika o potrebama djece s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

- osiguravanje stalne edukacije liječnika i drugih stručnjaka u sustavu zdravstva o obilježjima i specifičnostima invaliditeta
- organizacija pojedinačnih ili ciklusa obrazovnih programa (predavanja, radionice, tribine i sl.)
- edukacija o primjeni Međunarodne klasifikacije funkcioniranja invaliditeta i zdravlja (ICFDH).

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom u suradnji sa zdravstvenim ustanovama i strukovnim organizacijama, Povjerenstvo, Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije.

Indikatori: broj i teme održanih edukacija, broj sudionika na edukacijama, povratne informacije sudionika, anketni upitnici za osobe s invaliditetom i korisnike zdravstvenih usluga.

Financiranje: Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji.

Rok: kontinuirano.

5.4. SOCIJALNA ZAŠTITA

Uvod i ocjena stanja

Socijalna su prava utvrđena u Europskoj socijalnoj povelji (ETS, broj 163), posebno uključujući pravo na socijalnu zaštitu (Članak 12.), pravo na socijalnu i medicinsku pomoć (Članak 13.) te pravo na dobrobit koju pružaju službe sustava socijalne skrbi (Članak 14.). Provedba ovih prava smanjuje rizik od isključenosti iz društva i marginalizacije te direktno pridonosi ostvarivanju prava osoba s invaliditetom na neovisnost, društvenu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice (Članak 15.).

Socijalna je skrb djelatnost od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku kojom se osigurava i ostvaruje pomoć za podmirivanje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih, nemoćnih i drugih osoba koje one same ili uz pomoć članova obitelji ne mogu zadovoljiti zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih okolnosti.

Prilikom ostvarivanja socijalne skrbi može se govoriti o dvije kategorije korisnika. Prvi su oni koji se smatraju siromašnima zbog toga što nemaju vlastitih prihoda ili su ti prihodi manji od propisanih cenzusa, odnosno nedostatni su za podmirenje osnovnih životnih potreba. Druga je kategorija ona koja socijalnu skrb ostvaruje u svrhu zadovoljavanja specifičnih potreba, nastalih uglavnom zbog invaliditeta, starosti, psihičke bolesti, ovisnosti i drugo. Socijalna zaštita uključuje naknade socijalnog osiguranja i socijalne pomoći te socijalne usluge. Uglavnom obuhvaća sve mjere kojima je cilj zaštita ranjivih skupina. Socijalne usluge uključuju i socijalnu akciju kao aktivnost usmjerenu na promicanje prava korisnika i povezivanje svih pružatelja socijalnih usluga u lokalnoj zajednici s ciljem podizanja kvalitete života socijalno osjetljivih skupina. Sve veću važnost imaju izvaninstitucijske usluge u lokalnoj zajednici, među kojima ističemo: savjetovanje i pomaganje, obiteljsku medijaciju, pomoć i njegu u kući, stručnu pomoć obitelji, ranu intervenciju, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja, dnevni boravak te stručnu pomoć u obavljanju poslova i zapošljavanja osoba s invaliditetom.

S obzirom na to da su u mnogim lokalnim zajednicama izvaninstitucijske usluge nedovoljno razvijene, mnoge osobe s invaliditetom od sustava socijalne zaštite ne mogu ostvariti odgovarajuću dobrobit i zadovoljiti svoje potrebe. Stoga je zadatak lokalne zajednice osigurati preduvjete za razvoj neophodnih socijalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, pri čemu je posebnu pozornost potrebno posvetiti obiteljima koje su, također, pod velikim socijalnim i zdravstvenim rizikom.

U provođenju Strategije pojedini programi i pomoći prilagođavali bi se stvarnim potrebama osoba s invaliditetom na lokalnoj razini, odnosno strategija bi bila usmjerena rješavanju svih pitanja na lokalnoj razini – što bliže korisnicima usluga, u čemu se očekuje značajna suradnja vijećnika i volontera.

Ciljevi:

- omogućiti osobama s invaliditetom jednak pristup socijalnoj zaštiti
- osigurati da se raspoloživost socijalnih usluga i potpore temelji na razumnoj, multidisciplinarnoj procjeni potreba određene osobe te da se periodično preispituje svrhovitost provođenja
- osigurati da opće socijalne usluge poštuju specifične potrebe osoba s invaliditetom i njihovih obitelji
- osigurati trajnu interdisciplinarnu usklađenost službi državnih, gradskih i privatnih davatelja socijalnih usluga u mjeri koja odgovara potrebama osoba s invaliditetom

- osigurati osobama s invaliditetom djelotvoran pristup pravdi na ravnopravnim temeljima s drugim osobama
- štiti i promicati uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom na ravnopravnim temeljima s drugim osobama.

Mjere i aktivnosti

5.4.1. Kontinuirano praćenje socijalnog i materijalnog statusa osoba s invaliditetom – korisnika prava iz sustava socijalne skrbi Grada Dubrovnika

Aktivnosti:

- izrada anketnog upitnika o socijalnom statusu osoba s invaliditetom
- provođenje anketiranja osoba s invaliditetom
- utvrđivanje potreba i planiranje aktivnosti
- praćenje obiteljskog statusa djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik, Povjerenstvo.

Indikatori: izrađen dokument analiza materijalnog statusa osoba s invaliditetom, planovi se temelje na istraženim potrebama.

Finaciranje: Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti.

Rok: 2015., 2016.

5.4.2. Osiguravanje postojećih, iniciranje i utvrđivanje novih prava i usluga za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju

Aktivnosti:

- osiguravanje postojećih materijalnih pomoći i iniciranje novih u skladu s utvrđenim potrebama
- analiza postojećih servisa i usluga u gradu Dubrovniku (broj, vrsta, korisnici, stručna ekipiranost, potrebe, organizacijski oblici, umreženost)
- osiguravanje postojećih i organizacija dodatnih servisa i usluga.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, udruge osoba s invaliditetom i udruge djece s teškoćama u razvoju u suradnji s Centrom za socijalnu skrb Dubrovnik, Povjerenstvo.

Indikatori: broj i visina materijalnih pomoći za osobe s invaliditetom, broj servisa i usluga, broj novih servisa i usluga, broj korisnika.

Financiranje: Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.4.3. Poticanje dodatnih mjera radi unaprjeđenja provođenja rehabilitacije, rehabilitacije i profesionalne rehabilitacije za djecu s teškoćama u razvoju, odrasle i starije osobe s invaliditetom

Aktivnosti:

- osiguravanje prostornih uvjeta za rad udruga djece s teškoćama u razvoju i osoba s tjelesnim invaliditetom
- poticanje razvijanja novih habilitacijskih/rehabilitacijskih programa za djecu s teškoćama u razvoju i za osobe s invaliditetom
- pružanje podrške obiteljima s djecom s teškoćama u razvoju u vidu edukacije
- poticanje i pomoć u organizaciji drugih oblika smještaja i boravka (udomiteljstvo, obiteljski domovi, stambene zajednice i dr.)
- poticanje i podržavanje organiziranog stanovanja osoba s invaliditetom.

Nositelji: Grad Dubrovnik, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik, zdravstvene ustanove, Povjerenstvo, udruge osoba s invaliditetom.

Indikatori: broj udruga za osobe s invaliditetom koje imaju osigurane prostorne uvjete u kojima provode rehabilitacijske programe, broj rehabilitacijskih programa, broj osoba smještenih u druge oblike smještaja i boravka.

Financiranje: Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.4.4. Edukacija i informiranje

Aktivnosti:

- istraživanje znanja, vještina i potreba na planu edukacije stručnjaka koji rade s djecom i osobama s invaliditetom u zajednici te članova obitelji djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom
- poticanje i pomoć u organizaciji edukacija o obilježjima invaliditeta i socijalnoj skrbi
- edukacija roditelja i skrbnika djece s teškoćama u razvoju u cilju informiranja o obilježjima invaliditeta i socijalnoj skrbi.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo s Centrom za socijalnu skrb Dubrovnik i udrugama osoba s invaliditetom, Povjerenstvo.

Indikatori: dokument o znanjima, vještinama i edukacijskim potrebama osoba koje skrbe o djeci i osobama s invaliditetom, broj sudionika edukacija, povratne informacije sudionika.

Financiranje: Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.5. MOBILNOST, PRISTUPAČNOST I PRIJEVOZ

Uvod i ocjena stanja

Mobilnost, pristupačnost i prijevoz osnovni su preduvjeti za uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti svakodnevnog življenja. Područje pristupačnosti u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o prostornom uređenju (NN, 175/03 i 100/04), Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osoba s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti (NN, 151/05).

Zakonom o zaštiti i spašavanju (NN, 174/04, 79/07, 38/09 i 127/10) uređeno je područje elektroničkih usluga gluhim osobama, a mobilnost Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (NN, 67/08), Zakonom o javnim cestama (NN, 180/04, 138/06, 146/08, 152/08, 38/09, 124/09, 153/09, 73/10 i 91/10), Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu (NN, 178/04, 48/05, 151/05, 111/06, 63/08, 124/09, 91/10 i 112/10), Zakonom o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (NN, 97/00 i 101/00), Pravilnikom o znaku pristupačnosti (NN, 78/08), Zakonom o kretanju slijepe osobe s pomoću psa vodiča (NN, 131/98) i brojnim drugim propisima. Na ovim je područjima potrebno razviti hrvatske standarde.

Grad Dubrovnik kontinuirano će provoditi aktivnosti na području osiguranja pristupačnosti, mobilnosti te prilagodbi stanovanja osoba s invaliditetom.

Ciljevi:

- provoditi mjere, aktivnosti i djelatnosti iz Programa pristupačnosti
- nastaviti uvođenje prilagođenih vozila
- usuglasiti iskaznicu za parkiranje i osigurati dovoljan broj pristupačnih mjesta za osobe s invaliditetom
- učiniti pristupačnim kulturne, sportske i rekreacijske sadržaje
- potaknuti promjenu zakonskih odredbi o spašavanju u slučaju opasnosti
- sustavom informiranja promicati dostupnost u građevinama, na javnim površinama i u sredstvima prijevoza gluhim i slijepim osobama
- osigurati osobama s invaliditetom pristupačnost javnim građevinama, javnim površinama i prijevoznim sredstvima
- promicati osobne mobilnosti kao preduvjet opće mobilnosti
- razvijati pakete pristupačnih usluga u prometu
- osigurati informiranost osoba s invaliditetom o nazivlju ulica i trgova.

Mjere i aktivnosti

5.5.1. Osiguravanje pristupa javnim građevinama i javnim površinama osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

- osiguravanje osobama s invaliditetom pristupačnosti i elemenata informacijske podrške u svim ustanovama i objektima kojima je osnivač Grad Dubrovnik
- osiguravanje pristupačnosti športskim i rekreacijskim ustanovama
- osiguravanje pristupačnosti građevinama subjekata turističke namjene i plažama
- osiguravanje pristupačnosti poslovnim prostorima, ugostiteljskim objektima i uredima
- nadzirati osiguranje pristupačnosti svih novih građevina stambene i stambeno-poslovne namjene.

Nositelji: Upravni odjel za promet, stanogradnju i razvojne projekte, Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Upravni odjel za poduzetništvo, turizam i more, Upravni odjel za obrazovanje, športa socijalnu skrb i civilno društvo, Povjerenstvo.

Indikatori:

- broj intervencija na građevinama u kojima je potrebno osigurati pristupačnost
- broj postojećih građevina u kojima su se osigurali elementi pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom
- broj novih objekata u kojima je osiguran pristup osobama s invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik, vlasnici objekata, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.5.2. Osiguravanje pristupačnog prijevoza osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

- inicirati obnovu voznog parka javnog prijevoza prilagođenog osobama s invaliditetom (niskopodni autobusi)
- prilagođavanje i uređenje stajališta za autobuse prilagođene osobama s invaliditetom
- održavanje prilagođenog kombi vozila za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom
- uvođenje zvučnog informiranja o kretanju autobusa javnog gradskog prijevoza.

Nositelji: Upravni odjel za komunalne djelatnosti i mjesnu samoupravu, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo.

Indikatori: broj niskopodnih autobusa, broj uređenih stajališta, broj osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju koji koriste kombi vozilo, zadovoljstvo korisnika uslugom, zvučno informiranje o kretanju autobusa javnog gradskog prijevoza.

Financiranje: Grad Dubrovnik, Libertas d.o.o., fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.5.3. Osiguravanje pristupačnosti područja značajnih za neovisno kretanje i komunikaciju osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

- analiza stanja i izrada projekata za osiguranje pristupačnosti područja značajnih za neovisno kretanje osoba s invaliditetom u gradu Dubrovniku
- nastavak gradnje i uređenja pješačkih staza i rubnika na cestama na području grada Dubrovnika
- ugrađivanje zvučnih signalizatora na novim i postojećim raskrižjima, u skladu s planom prioriteta udruga osoba s invaliditetom
- postavljanje taktilnih površina (linije vodilje i polja upozorenja), u skladu s Planom prioriteta udruga osoba s invaliditetom
- upuštanje rubnjaka tijekom rekonstrukcije i gradnje prometnica.

Nositelji: Upravni odjel za promet, stanogradnju i razvojne projekte, Upravni odjel za komunalne djelatnosti i mjesnu samoupravu.

Indikatori: izrađena analiza stanja i projekt za osiguranje pristupačnosti područja značajnih za neovisno kretanje osoba s invaliditetom, broj spuštenih rubnjaka i postavljenih taktilnih površina.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: analiza stanja 2016. i kontinuirano.

5.5.4. Osiguravanje dovoljnog broja parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom

Aktivnosti:

- osigurati dovoljan broj parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom
- dopuna vertikalne prometne signalizacije parkirališta za osobe s invaliditetom dopunskom pločom s tekstom: *Uzeli ste moje mjesto, uzmite i moju invalidnost!*
- uspostaviti sustav nadzora kršenja prava na posebno parkirališno mjesto za osobe s invaliditetom.

Nositelji: Upravni odjel za promet, stanogradnju i razvojne projekte, Upravni odjel za komunalne djelatnosti i mjesnu samoupravu, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom.

Indikatori: broj novih lokacija i parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom, broj prekršitelja prava na posebno parkirališno mjesto za osobe s invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: kontinuirano.

5.6. ZAPOŠLJAVANJE, RAD I PROFESIONALNA REHABILITACIJA

Uvod i ocjena stanja

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje ključni su elementi društvene uključenosti i ekonomske neovisnosti svih građana radne dobi. Iako je pravo na rad jedno od temeljnih ljudskih prava, mnogima je ulazak u svijet rada danas nedostupan. Osobe s invaliditetom kao posebna skupina nezaposlenih sigurno spadaju u najugroženiju kategoriju u evidenciji Zavoda za zapošljavanje.

Za osobe s invaliditetom zapošljavanje je temeljni uvjet integracije u redovne životne uvjete, a u usporedbi s osobama bez invaliditeta, zapošljavanje i stope aktivnosti osoba s invaliditetom vrlo su niske. Profesionalna rehabilitacija, sa svim svojim fazama, važna je pomoć u prepoznavanju i aktualizaciji poslova koji najbolje odgovaraju pojedinoj osobi s invaliditetom. Profesionalna rehabilitacija uvjet je koji osobi s invaliditetom stvara temelj za brže i lakše zapošljavanje.

Područje profesionalne rehabilitacije nepravedno je zanemareno, najvjerojatnije zbog cjelokupne loše slike zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Uz bespoštednu konkurenciju na tržištu rada, osobe s invaliditetom susreću se i s još uvijek brojnim ukorijenjenim predrasudama, prije svega poslodavaca. Niz istraživanja koja su provedena tijekom posljednjih godina pokazala su da osobe s invaliditetom ulažu mnogo veće napore u zadovoljavanje svojih i poslodavčevih očekivanja te da su mnogi poslodavci promijenili svoje stavove prema osobama s invaliditetom.

Položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada određen je i lošim položajem u obrazovnom sustavu koji nije usklađen s tržištem i potrebama rada. Osobe s invaliditetom na području obrazovanja u pravilu zauzimaju loše početne pozicije koje umanjuju prilike za ulazak u svijet rada.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom velik je korak u politici zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Sustav profesionalne rehabilitacije sastoji se od tri komponente: profesionalnog usmjeravanja, osposobljavanja za produktivan rad i zapošljavanja. Omogućivanje prava na rad i zapošljavanje osobi s invaliditetom, ali i društvu, donosi brojne pozitivne učinke. Osobe s invaliditetom postaju društveno aktivnije, raste im samopoštovanje i samopouzdanje, smanjuje se učestalost oboljenja pa rjeđe koriste druge servise i usluge za osobe s invaliditetom. Potrebno je uložiti dodatne napore s ciljem informiranja poslodavaca o potrebi i mogućnostima prilagodbe radnog mjesta potrebama osoba s invaliditetom te mogućnosti sufinanciranja istog, a prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom i Odluci o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom, koji navode vrste poticaja za poslodavce ako zapošljavaju osobe s invaliditetom.

Ciljevi:

- povećati zaposlenost osoba s invaliditetom u gradu Dubrovniku
- povećati broj ustanova i gospodarskih subjekata koji zapošljavaju osobe s invaliditetom
- promicati zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada kako bi se osobama s invaliditetom osigurale jednake mogućnosti
- senzibilizirati i poticati poslodavce da zapošljavaju osobe s invaliditetom
- postići zapošljavanje žena s invaliditetom i osoba kojima je potrebna povećana pomoć i skrb zajednice

- pokrenuti inicijativu za osnivanje zaštitne radionice u svrhu zapošljavanja osoba s invaliditetom kako bi osnažili svoje mogućnosti znanja i vještine, a radi pripreme za zapošljavanje na otvorenom tržištu
- poticanje socijalnog poduzetništva.

Mjere i aktivnosti

5.6.1. Realizacija mjera i aktivnosti u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom

Aktivnosti: izrada informativnih letaka za poslodavce, sastanci i organizacija okruglih stolova s poslodavcima, prikaz modela dobre prakse, poticanje suradnje strukovnih škola i poslodavaca.

Indikatori: broj gospodarskih subjekata koji su informirani putem informativnih sastanaka, letaka, okruglih stolova, broj gospodarskih subjekata koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, broj zaposlenih osoba s invaliditetom u gradskim upravnim odjelima, ustanovama i trgovačkim društvima u vlasništvu Grada.

Financiranje: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstva RH, Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti.

Nositelji: Grad Dubrovnik, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Dubrovnik, trgovačka društva u vlasništvu/suvlasništvu Grada Dubrovnika, Povjerenstvo.

Rok: kontinuirano.

5.6.2. Osiguravanje stručne pomoći u zapošljavanju osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

- poticanje pružanja organizirane stručne pomoći osobama s invaliditetom u prilagodbi na novu radnu sredinu te poslodavcima u organizaciji radnog procesa i osiguranju uvjeta za rad osobama s invaliditetom
- organizacija različitih obrazovnih programa (tečajevi, radionice, tribine, okrugli stolovi) s ciljem upoznavanja poslodavaca s mogućnostima i specifičnostima osoba s invaliditetom.

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Dubrovnik, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, udruge osoba s invaliditetom, Povjerenstvo.

Indikatori: broj intervencija stručne pomoći, broj osoba s invaliditetom kojima je pružena pomoć u procesu prilagodbe na novu radnu sredinu, broj prilagodbi na radnim mjestima osoba s invaliditetom, broj obrazovnih programa i edukacija te broj polaznika poslodavaca.

Financiranje: Grad Dubrovnik, Hrvatski zavod za zapošljavanje, sredstva iz redovne djelatnosti.

Rok: kontinuirano.

5.6.3. Osposobljavanje osoba s invaliditetom u cilju pripreme za potrebe tržišta rada

Aktivnosti:

- organizacija različitih obrazovnih programa (tečajevi, radionice, tribine, okrugli stolovi) radi osnaživanja osoba s invaliditetom i pripremanja za zahtjeve i potrebe tržišta rada, a u skladu s načelom cjeloživotnog obrazovanja
- poticanje samozapošljavanja osoba s invaliditetom organiziranjem i pomaganjem u organizaciji obrazovnih programa za stjecanje poduzetničkih vještina
- poticanje socijalnog poduzetništva i drugih modela socijalnog zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Dubrovnik, Upravni odjeli Grada Dubrovnika.

Indikatori: broj obrazovnih programa i osoba s invaliditetom koje su sudjelovale u programima, broj osoba s invaliditetom zaposlenih kao rezultat osposobljavanja za tržište rada, broj osoba koje su se zaposlile samozapošljavanjem ili kroz socijalno poduzetništvo.

Financiranje: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Grad Dubrovnik, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji, fondovi.

Rok: kontinuirano.

5.6.4. Unaprjeđivanje zapošljavanja osoba s invaliditetom u Gradu Dubrovniku

Aktivnosti:

- provesti istraživanje o mogućnostima zapošljavanja osoba s invaliditetom s elementima poboljšanja postojećih obrazovnih modela te mogućnosti poticanja modela samozapošljavanja
- analiza stanja zapošljavanja osoba s invaliditetom u svim gradskim uredima, zavodima, ustanovama i trgovačkim društvima Grada Dubrovnika
- izrada plana zapošljavanja i registra zaposlenih osoba s invaliditetom
- pokretanje postupka za izradu i dopunu Programa poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Dubrovniku uvrštavanjem zapošljavanja osoba s invaliditetom kao poticajnog kriterija
- pokretanje postupka za izradu i dopunu Pravilnika o kriterijima i načinu dodjele potpora tradicijskim, deficitarnim i proizvodnim obrtima radi utvrđivanja korisnika potpora u skladu s propisanim kriterijima i obrtnika koji zapošljavaju osobe s invaliditetom
- organizacija radionica za poticanje uvođenja alternativnih oblika rada, rada kod kuće, rada na određeno vrijeme, rada na nepuno radno vrijeme i drugo
- informiranje i savjetovanje osoba s invaliditetom o mogućnostima izbora novih zanimanja i stjecanja akademskih zvanja.

Nositelji: Upravni odjel za poduzetništvo, turizam i more u suradnji s društvima koja zapošljavaju osobe s invaliditetom, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje – Područnom službom Dubrovnik.

Indikatori: izrađen dokument analize stanja zapošljavanja osoba s invaliditetom u svim gradskim ustanovama i trgovačkim društvima, plan zapošljavanja i registar zaposlenih osoba s invaliditetom u gradu Dubrovniku, izrađen/dopunjen Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u gradu Dubrovniku te uvršteno zapošljavanje osoba s invaliditetom kao poticajni kriterij, izrađen/dopunjen Pravilnik o kriterijima i načinu dodjele potpora tradicijskim, deficitarnim i proizvodnim obrtima, broj radionica za poticanje uvođenja alternativnih oblika rada, rada kod kuće, rada na određeno vrijeme, rada na nepuno radno vrijeme i drugo, broj osoba s invaliditetom koje su informirane o mogućnostima izbora novih zanimanja i stjecanja akademskih zvanja, broj osoba s invaliditetom koje su promijenile zanimanje ili su se uključile u daljnji stupanj obrazovanja u skladu s propisima o javnoj nabavi, uvršten kriterij o dodjeljivanju poslova poduzećima koja zapošljavaju osobe s invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik, Gospodarska komora, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji, fondovi.

Rok: kontinuirano.

5.6.5. Sustavno senzibiliziranje poslodavaca za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

- organizacija i poticanje organiziranja edukacijskih programa, okruglih stolova, stručnih skupova s poslodavcima u cilju senzibiliziranja za zapošljavanje osoba s invaliditetom
- organizacija i pomoć u organiziranju prezentacije vještina, znanja, sposobnosti i mogućnosti osoba s invaliditetom te potpornih i pristupačnih tehnologija
- organizacija i pomoć u organiziranju kampanja za zapošljavanje osoba s invaliditetom i senzibiliziranje poslodavaca korištenjem primjera dobre prakse
- organiziranje prigodnog natjecanja za izbor najboljih poslodavaca i dodjelu priznanja,
- organizacija zajedničkih susreta učenika i studenata s invaliditetom završnih godina s poslodavcima.

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Dubrovnik, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom.

Indikatori: broj kampanja, edukacijskih programa, okruglih stolova, stručnih skupova i sl. s poslodavcima, broj poslodavaca koji su prisustvovali, broj zaposlenih osoba s invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik, Hrvatski zavod za zapošljavanje, srednje škole, sredstva iz redovne djelatnosti, natječaji.

Rok: kontinuirano.

5.7. PRAVNA ZAŠTITA I ZAŠTITA OD NASILJA I ZLOSTAVLJANJA

Uvod i ocjena stanja

Pravo na dostojan život bez nasilja svih građana Republike Hrvatske regulirano je nizom zakona i drugih propisa koji naglašavaju poboljšavanje položaja žrtava nasilja i podizanje kvalitete njihova života. Prema djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom kao žrtvama nasilja društvo treba iskazati veći stupanj osjetljivosti i osigurati im veći stupanj zaštite.

Odredbe Ustava Republike Hrvatske naglašavaju dužnost zaštite djece i nemoćnih, što se osobito odnosi na djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Konvencija o pravima djeteta ističe da dijete s teškoćama u razvoju *treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo sudjelovanje u zajednici.*

Statistički podaci, a naročito uzročno-posljedična analiza o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom gotovo da ne postoje. Povremeno se koriste moguće realne procjene da su žene s invaliditetom najrizičnija skupina žrtava obiteljskog nasilja, a nakon njih starije osobe s invaliditetom. Prema pojedinačnim podacima institucija djeca s teškoćama u razvoju integrirana u redovni odgojno-obrazovni proces često su meta napada svojih vršnjaka.

Ciljevi:

- osobama s invaliditetom osigurati dostupnost nacionalne i lokalne pravne regulative za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda primjereno vrsti oštećenja i na odgovarajućem načinu komunikacije
- osigurati djelotvoran i ravnopravan pristup svim sustavima zaštite u zajednici
- uspostaviti učinkovitu zaštitu osoba s invaliditetom od svih oblika nasilja i zlostavljanja.

Mjere i aktivnosti

5.7.1. Edukacija i osnaživanje osoba s invaliditetom u cilju prevencije i ublažavanja posljedica nasilja i zlostavljanja

Aktivnosti:

- osiguravanje materijalne pomoći za prihvata i troškove stanovanja žrtava obiteljskog nasilja
- organizacija stručnih skupova, radionica, tribina, predavanja i sl. za voditelje i članove udruga u cilju psihosocijalnog osnaživanja različitih skupina osoba s invaliditetom (žena, mladih, starijih osoba s invaliditetom)
- osigurati pružanje psihosocijalne pomoći osobama s invaliditetom korištenjem usluga savjetovališta.

Nositelji: Povjerenstvo, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom i udrugama i organizacijama koje se bave žrtvama obiteljskog nasilja, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik.

Indikatori: broj osoba s invaliditetom koje su primile pomoć zbog obiteljskog nasilja, broj stručnih skupova, radionica i dr. te broj i struktura sudionika, broj osoba koje su potražile i dobile usluge savjetovališta.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi, sredstva iz redovne djelatnosti.

Rok: kontinuirano.

5.7.2. Poticanje provođenja edukacija i stručnjaka koji rade s djecom s teškoćama u razvoju te žrtvama nasilja i zlostavljanja o specifičnim potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

- organizacija stručnih skupova, radionica, tribina, predavanja i sl. za stručnjake koji rade s djecom o specifičnim potrebama djece s teškoćama u razvoju
- istraživanje o nasilju u školi
- praćenje provedbe školskih preventivnih programa u osnovnim školama na području Grada Dubrovnika.

Nositelji: Povjerenstvo, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo u suradnji s osnovnim školama i stručnim društvima, udrugama i organizacijama koje se bave prevencijom vršnjačkog nasilja, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik.

Indikatori: broj edukacija i sudionika, rezultati istraživanja, izvješće o provedbi prevencije vršnjačkog nasilja u osnovnim školama.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi, sredstva iz redovne djelatnosti.

Rok: kontinuirano.

5.7.3. Poticanje organizacija civilnog društva, osobito udruga žena s invaliditetom, u provođenju projekata i programa u cilju osnaživanja osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

- stručna i financijska potpora osnivanju klubova i organizacija osoba s invaliditetom koje se ciljano bave osnaživanjem osoba s invaliditetom radi sprječavanja nasilja ili osiguravanja lakšeg izlaska iz kruga nasilja
- stručna i financijska potpora istim projektima i programima
- stručna i financijska potpora organizaciji jedinica za prihvatanje osoba s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja
- organizacija javnih kampanja u cilju senzibiliziranja stručne i šire javnosti za probleme nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo.

Indikatori: broj dodijeljenih financijskih potpora organizacijama osoba s invaliditetom koje se bave programima sprječavanja nasilja, broj financijskih potpora organizacijama koje se bave prihvatom osoba s invaliditetom ili žrtava nasilja, broj organiziranih i financiranih javnih kampanja koje zagovaraju sprječavanje nasilja nad osobama s invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.8. INFORMIRANJE, KOMUNIKACIJA I PODIZANJE RAZINE SVJESTI

Uvod i ocjena stanja

Osiguranje potpune integracije osoba s invaliditetom u društvo, kao temeljni cilj Strategije, ne može se ostvariti bez pristupa informacijama preko odgovarajućega komunikacijskog sustava. Za bolje razumijevanje mjera i aktivnosti na ovom području Strategije potrebno je podsjetiti na sadržaj pojmova:

- komunikacija podrazumijeva govorne i znakovne jezike, prikazivanje teksta, Brailleovo pismo i taktilnu komunikaciju, krupni tisak, zvučne zapise, pristupačne multimedije, osobne čitače i alternativne oblike, sredstva i oblike komunikacije, uključujući pristupačne informacijske i komunikacijske tehnologije;
- jezik obuhvaća govorne i znakovne jezike i druge oblike negovornih jezika.

Brze promjene, razvoj u svijetu informatike i komunikacija uvjetuju i način na koji ljudi međusobno komuniciraju, obavljaju poslove i koriste se uslugama i informacijama. Tehnološki napredak treba pomoći svim građanima u poboljšanju kvalitete života, a nikako ne smije biti faktor koji još snažnije isključuje pojedine društvene skupine. Osobe s invaliditetom trebaju snažniju pomoć društva u korištenju novih tehnologija kako bi ostvarili dobrobit tehnološkog napretka. Oštećenje ne smije biti razlog nedostupnosti informacija i tehnologije. Javne se službe trebaju pobrinuti za to da svoje informacije učine dostupnima i prilagođenima osobama s različitim vrstama oštećenja.

U razvoju standarda i oblikovanja novih komunikacijskih i informacijskih sustava potrebno je konzultirati predstavnike osoba s invaliditetom.

Ciljevi:

- omogućiti osobama s invaliditetom optimalno korištenje nove tehnologije u cilju povećanja njihove neovisnosti i kvalitete života
- omogućiti osobama s invaliditetom slobodno pretraživanje, primanje i prosljeđivanje informacija po vlastitu izboru
- povećati neovisnost u komuniciranju i informiranju osoba s invaliditetom
- podizati razinu svijesti o aktivnoj ulozi osoba s invaliditetom i njihovim pravima na izjednačavanje mogućnosti i zaštitu od diskriminacije.

Mjere i aktivnosti

5.8.1. Organizacija izrade kalendara aktivnosti udruga osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

- izrada kalendara sa svim važnim datumima aktivnosti udruga osoba s invaliditetom uključujući i specifične aktivnosti pojedinih udruga
- distribucija kalendara medijima, odgojnim i obrazovnim institucijama, zdravstvenim i socijalnim ustanovama.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom u suradnji s Upravnim odjelom za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Povjerenstvo.

Indikatori: izrađen kalendar o aktivnostima udruga osoba s invaliditetom.

Finaciranje: Grad Dubrovnik.

Rok: kontinuirano.

5.8.2. Organizacija promocije dodjele priznanja zaslužnim osobama i organizacijama za promicanje i zaštitu prava osoba s invaliditetom na različitim područjima djelovanja uz medijsko praćenje

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom.

Indikatori: broj dodijeljenih priznanja zaslužnim osobama i organizacijama za promicanje i zaštitu prava osoba s invaliditetom.

Rok: kontinuirano.

5.8.3. Jačanje svijesti o osobama s invaliditetom kao aktivnim i punopravnim članovima društva

Aktivnosti:

- promicati pozitivnu sliku o osobama s invaliditetom
- otvoriti poveznicu na web-stranici Grada Dubrovnika kako bi se kratkim prikazom u slici i riječi jačala svijest javnosti o osobama s invaliditetom i njihovu pravu na dostojanstven život
- upoznavati javnost o dobrim primjerima iz prakse na području rada, obrazovanja, kulture, stanovanja i drugog putem sredstava javnog informiranja
- poticati medije na uvođenje i održavanje redovitih općih i specijaliziranih informativnih programa u kojima bi se razmatrale aktualne poteškoće, ali i uspjesi u provođenju mjera Strategije
- poticati osobe s invaliditetom i njihove udruge na javnu promidžbu u suradnji s medijima.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Povjerenstvo, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo.

Indikatori: broj javnih predstavljanja, objavljenih članaka, radijskih i televizijskih emisija.

Rok: kontinuirano.

5.8.4. Organizacija obilježavanja prigodnih datuma

Aktivnosti:

- Organizacija obilježavanja prigodnih datuma:
  - Tjedan mobilnosti
  - Međunarodni dan osoba s invaliditetom
  - Međunarodni dani pojedinih skupina osoba s invaliditetom.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Povjerenstvo, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Centar za socijalnu skrb Dubrovnik.

Indikatori: sudjelovanje u obilježavanju Tjedna mobilnosti, Međunarodnom danu osoba s invaliditetom i ostalim važnim datumima.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: kontinuirano.

5.8.5. Omogućivanje slobodnog pretraživanja, primanja i prosljeđivanja informacija po izboru pojedinca – osobe s invaliditetom, na ravnopravnoj osnovi s drugim članovima društva

Aktivnosti:

- učiniti dostupnima službene informacije osobama s invaliditetom u prihvatljivim oblicima i tehnologijama, ovisno o individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca – osobe s invaliditetom
- provesti edukaciju osoba s invaliditetom o korištenju novih i postojećih raspoloživih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i osigurati dostupnost cjelokupnog materijala za obrazovanje osobama s invaliditetom i njihovu usklađenost s postojećim standardima pristupačnosti.

Nositelji: Grad Dubrovnik, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom.

Indikatori: dostupnost službenih informacija svim osobama s invaliditetom u skladu s individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca – osobe s invaliditetom, procjena dostupnosti primanja i odašiljanja informacija te kvalitete komunikacije osoba s invaliditetom na temelju prethodno snimljenoga postojećeg stanja i stanja nakon provedene edukacije.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano

5.9. ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Uvod i ocjena stanja

Prikupljanje i analiza podataka o broju, strukturi i obilježjima osoba s invaliditetom preduvjet su za planiranje i kreiranje politike djelovanja prema određenim grupacijama i populaciji osoba s invaliditetom u cjelini. Podatci i istraživanja o pojedinim aspektima invaliditeta i osoba s invaliditetom omogućuju kreiranje najučinkovitijih rješenja za pojedine probleme.

Nedostatak podataka o osobama s invaliditetom ozbiljna je zapreka razvoju cjelovitog sustava zaštite na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Temeljni podatci o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj dobiveni su popisom stanovništva iz 2011. Izvor sveobuhvatnih i cjelovitih podataka o osobama s invaliditetom Hrvatski je registar osoba s invaliditetom koji se vodi u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo. S obzirom na neujednačenu dinamiku i način prikupljanja podataka o osobama s invaliditetom iz različitih izvora, postojeći sustav nije dovoljno transparentan.

Za planiranje sustavne zaštite osoba s invaliditetom nužno je raspolaganje dinamičnim sustavom podataka o osobama s invaliditetom, a što će biti prioritetan zadatak u predstojećem razdoblju.

Ciljevi:

- promicati standarde utemeljene na rezultatima akcijskih i znanstvenih istraživanja
- poticati multidisciplinarna istraživanja i prikupljanje podataka kojima se promiče sudjelovanje osoba s invaliditetom
- osigurati dostupnost cjelovitih podataka o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom s različitim vrstama oštećenja
- sudjelovati u multidisciplinarnim istraživanjima o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom na nacionalnoj, regionalnoj i internacionalnoj razini.

Mjere i aktivnosti

5.9.1. Izrada baze podataka za djecu s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom za područje grada Dubrovnika

Nositelji: Povjerenstvo, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo i drugi nadležni odjeli, udruge osoba s invaliditetom, odgojno-obrazovne institucije.

Indikatori: formirana baza podataka o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom grada Dubrovnika.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: 2015. – 2016.

5.9.2. Provođenje i sudjelovanje u akcijskim istraživanjima o osobama s invaliditetom i o području invaliditeta te objavljivanje rezultata istraživanja u stručnim i znanstvenim radovima

Nositelji: Povjerenstvo, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, udruge osoba s invaliditetom u suradnji s nadležnim ministarstvima.

Indikatori: broj provedenih akcijskih istraživanja, broj osoba s invaliditetom obuhvaćenih akcijskim istraživanjima, objavljeni stručni radovi.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.10. SUDJELOVANJE U KULTURNOM ŽIVOTU, RAZONODI I SPORTU

Uvod i ocjena stanja

Društvo ima obvezu stvarati poticajno okruženje za osobe s invaliditetom i omogućiti im sudjelovanje u javnom životu na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Kao i u većini zemalja i gradova, osobito treba poticati veći angažman žena i mladih osoba s invaliditetom. Uključenost osoba s invaliditetom u zajednicu svakako ovisi i o tome koliko mogu sudjelovati u stvaranju i korištenju kulturnih vrijednosti. One imaju pravo i trebaju sudjelovati u kulturi, aktivnostima u slobodnom vremenu, sportu i turizmu.

U većini europskih gradova postoji niz problema u ostvarivanju pristupačnosti objekata i kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom, s obzirom na to da se uglavnom radi o starijim zdanjima ili povijesnim spomenicima kulture. U tom se slučaju koristi koncept *razumne prilagodbe*.

Sport i rasonoda značajne su aktivnosti koje su za osobe s invaliditetom ponekad nužna terapijska nadopuna. Pokret se kao temeljna biološka potreba realizira ciljanom motoričkom aktivnošću, bez obzira na to radi li se o osobi s ili bez invaliditeta.

Ovdje se potvrđuje osnovni princip po kojem osoba s invaliditetom mora nastaviti živjeti, odnosno nije od presudne važnosti ono što je izgubila, već njezine preostale sposobnosti.

Ciljevi:

- aktivno promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom, žena i mladih u javnom životu na svim razinama (gradskoj, nacionalnoj i međunarodnoj)
- poticati i osigurati ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u kulturnom životu
- osigurati stručnu i financijsku potporu kulturnim projektima i programima osoba s invaliditetom
- osigurati osobama s invaliditetom mogućnost sudjelovanja u sportskim i rekreativnim aktivnostima
- osigurati djeci s teškoćama u razvoju jednak pristup sudjelovanju u igri, rasonodi i sportu.

Mjere i aktivnosti:

5.10.1. Kontinuirano stručno i financijsko poticanje i podupiranje projekata i programa koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom

Aktivnosti: financirati i sufinancirati projekte i programe, udruge i institucije koje na amaterskoj i profesionalnoj razini djelovanja afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom.

Nositelji: Grad Dubrovnik.

Indikatori: broj sufinanciranih projekata, udruga i institucija.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: 2015., 2016. i kontinuirano.

5.10.2. Osiguravanje audiodeskripcije i prijevoda na hrvatski znakovni jezik najmanje jedne produkcije u gradskom kazalištu

Aktivnosti:

- izbor predstava
- financiranje audiodeskripcije i prijevoda na hrvatski znakovni jezik.

Nositelj: Grad Dubrovnik, Kazalište Marina Držića.

Indikatori: broj izvedenih predstava, posjećenost.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: kontinuirano.

5.10.3. Održavanje i opremanje postojećih prostora i objekata te uvođenje novih sadržaja za obavljanje sportskih i rekreativnih aktivnosti osoba s invaliditetom

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Dubrovački savez športova, Povjerenstvo.

Indikatori: broj opremljenih prostora i objekata, broj novih sportskih i rekreativnih sadržaja sadržaja za osobe s invaliditetom.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.10.4. Potaknuti i podržati osnivanje sportskih klubova za osobe s invaliditetom i osigurati sportska natjecanja za osobe s invaliditetom

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Dubrovački savez športova, Povjerenstvo.

Indikatori: osnovani sportski klubovi za osobe s invaliditetom, broj osoba s invaliditetom uključenih u sportske klubove, broj organiziranih sportskih natjecanja.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.10.5. Prilagodavanje postojećih dječjih igrališta djeci s teškoćama u razvoju, izgradnja i uređenje senzornog parka

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo.

Indikatori: broj dječjih igrališta prilagođenih djeci s teškoćama u razvoju.

Financiranje: Grad Dubrovnik.

Rok: kontinuirano.

5.11. CIVILNO DRUŠTVO

Uvod i ocjena stanja

Civilno društvo iznimno je važno za osobe s invaliditetom kao prostor za njihovo djelovanje i uključivanje u društveni život, ali i kao značajna nadopuna aktivnosti državnih institucija.

Udruge su najznačajniji dio civilnog društva, a udruge osoba s invaliditetom, zbog dugogodišnje tradicije i iskustva, pokretači su i nositelji razvoja civilnog društva.

U gradu Dubrovniku registrirano je šest udruga osoba s invaliditetom i četiri udruge koje djeluju u korist djece s teškoćama u razvoju. Osobe s invaliditetom preko svojih udruga zaista intenzivno rade na poboljšavanju svojih životnih uvjeta, a vrlo su često jedini prostor njihove samoaktualizacije i mogućnosti ostvarivanja društvenih kontakata.

S obzirom na to da se potrebe osoba s invaliditetom mijenjaju zajedno s promjenama životnih uvjeta, državne i javne institucije, zbog svog formalnog ustroja ne mogu pravodobno registrirati promjene, a još manje pružiti odgovarajuća rješenja. Udruge osoba s invaliditetom u tom procesu uvode nove tipove socijalnih usluga prilagođene potrebama svojih članova.

Grad Dubrovnik treba i mora s udrugama osoba s invaliditetom ostvariti partnerstvo u planiranju, usmjeravanju, provođenju i procjeni socijalnih programa u dugoročnom razdoblju. Predstavnici udruga osoba s invaliditetom članovi su Povjerenstva koje u suradnji s Upravnim odjelom za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo iniciraju provedbu Strategije.

Ciljevi:

- poticanje i razvijanje kulture dijaloga javnosti i udruga osoba s invaliditetom te dijaloga unutar različitih grupacija osoba s invaliditetom
- stručno osposobljavanje udruga organizacijom edukacije voditelja i članova udruge
- stvaranje uvjeta za razvoj i osposobljavanje članova za proces samozagovaranja (samozastupanja)
- senzibilizacija potencijalnih sponzora i donatora za usluge i pomoći osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, te djeci s teškoćama u razvoju.

Mjere i aktivnosti

5.11.1. Sustavno jačanje javne svijesti o problemima i pravima osoba s invaliditetom, te značenju udruga osoba s invaliditetom

Aktivnosti: senzibilizacija stručne i šire javnosti za probleme osoba s invaliditetom i važnost udruga.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, Povjerenstvo.

Indikatori: promidžba udruga osoba s invaliditetom, medijska predstavljanja, tribine, okrugli stolovi.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.11.2. Poticanje i razvijanje kulture dijaloga

Aktivnosti:

- poticati aktivnosti osoba s invaliditetom u kreiranju i provođenju posebnih projekata i programa za osobe s različitim vrstama oštećenja
- poticati aktivnosti mladih osoba s invaliditetom u kreiranju i provođenju posebnih projekata i programa za mlade osobe s invaliditetom različitih vrsta oštećenja
- poticati uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti drugih dijelova civilnog društva
- poticati razvoj mreže i udruživanje udruga u skladu sa zajedničkim interesima u provođenju projekata i programa
- poticati stvaranja partnerstva udruga osoba s invaliditetom s udrugama koje djeluju u korist osoba s invaliditetom u cilju kvalitetnijeg ostvarivanja zajedničkih projekata i programa.

Nositelji: udruge osoba s invaliditetom, udruge koje djeluju u korist djece s teškoćama u razvoju, Povjerenstvo.

Indikatori: osnovana mreža udruga osoba s invaliditetom, broj zajedničkih projekata prijavljenih na natječaje i fondove EU-a.

Rok: kontinuirano.

5.11.3. Izgradnja stručnog, kadrovsog i materijalnog kapaciteta udruga osoba s invaliditetom i udruga djece s teškoćama u razvoju

Aktivnosti:

- organizacija sustavne edukacije voditelja i članova udruga osoba s invaliditetom za različita područja djelovanja
- organizacija edukacije voditelja i članova udruga za ostvarivanje principa samozagovaranja (samozastupanja)
- razvijanje partnerstva udruga osoba s invaliditetom s Gradom Dubrovnikom
- poticanje sustavnog financiranja programa udruga koji su od posebnog interesa za grad Dubrovnik.

Nositelji: Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje djeluju u korist djece s teškoćama u razvoju, DURA.

Indikatori: broj organiziranih edukacija za voditelje i članove udruga, broj sudionika na edukacijama, broj financiranih i sufinanciranih programa i projekata, visina sredstava za financiranje i sufinanciranje programa i projekata.

Financiranje: Grad Dubrovnik, natječaji, fondovi EU-a.

Rok: kontinuirano.

6. ZAVRŠNE ODREDNICE

Donošenje i provođenje Strategije zahtijeva sustavnu i stalnu koordinaciju mnogobrojnih sudionika. Funkciju praćenja pojedinih područja djelovanja, koordinaciju i usklađivanje pojedinih područja djelovanja na razini grada Dubrovnika obavljat će osnovano Povjerenstvo čije će zadaće i nadležnosti u provođenju Strategije odrediti gradonačelnik svojim aktom.

Mjere i aktivnosti navedene u Strategiji uspješno će se i pravodobno provoditi samo uz stalnu inicijativu za provođenjem aktivnosti među pojedinim izvršiteljima.

Pored navedenog, Povjerenstvo pruža stručnu i savjetodavnu pomoć nositeljima i suradnicima provođenja mjera i aktivnosti.

Upravna tijela Grada Dubrovnika i ustanove i trgovačka društva u vlasništvu/suvlasništvu Grada dužni su provoditi mjere i aktivnosti iz Strategije radi promicanja prava i unaprjeđivanja položaja osoba s invaliditetom na području grada Dubrovnika i osiguravanja uvjeta za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom.

Nadležna upravna tijela Grada Dubrovnika i drugi nositelji obvezni su do 15. ožujka tekuće godine dostaviti Povjerenstvu izvješće o provedbi mjera i aktivnosti iz Strategije za prethodnu godinu. Strategija će biti objavljena na službenoj web-stranici Grada Dubrovnika.

:

Predsjednik Gradskog vijeća

Mato Franković